

Forskningsetiska
delegationens
publikationer

3/2023

God vetenskaplig praxis och handläggning av misstankar om avvikelser från den i Finland

2023

FORSKNINGSETISKA
DELEGATIONEN

God vetenskaplig praxis och handläggning av misstankar om avvikelser från den i Finland

Forskningsetiska delegationens
GVP-anvisning 2023

Forskningsetiska delegationens publikationer 3/2023

ISSN (pdf) 2669-9427

ISBN 978-952-5995-83-1

Första upplagan

Helsingfors 2023

Forskningsetiska delegationen

Kyrkogatan 6

00170 Helsingfors

Finland

Redaktion

Riitta Keiski (ordf.), Kari Hämäläinen, Matti Karhunen, Erika Löfström,
Susanna Näreaho och Krista Varantola samt Sanna-Kaisa Spoof,
Terhi Tarkiainen, Eero Kaila och Minna Aittasalo (sekr.)

Layout: Anne Haapanen

Förord

FORSKNINGSETISKA DELEGATIONENS (TENK) anvisningar som utarbetats tillsammans med forskningssamfundet har sedan 1994 gett forskare och högskolestuderande en modell för god vetenskaplig praxis (GVP) och behandling av misstankar om kränkningar av denna (GVP-processen) som tillämpas i Finland. GVP-anvisningen är en anvisning på allmän nivå som grundar sig på forskningssamfundets självreglering och som måste följas av de organisationer som åtagit sig den i all forskningsverksamhet och inom alla vetenskapsområden. Det ligger i alla forskares och deras arbetsgivares samt vetenskapens och hela samhällets intresse att misstankar om GVP-kränkningar undersöks i en kontrollerad GVP-process.

Sedan publiceringen av den föregående GVP-anvisningen, dvs. från och med 2012, har högskole- och forskningssamfundet ytterligare internationaliserats. Elektronisk plagiatidentifiering är ett verktyg för att förebygga fusk. Tillägandet av principerna för öppen vetenskap, dataskyddsbestämmelserna, sociala medier och tillämpningar för artificiell intelligens samt forskarnas bedömningspraxis har förändrat forskarnas verksamhetssätt och -miljö. TENK svarade med rekommendationen att avtala om upphovsmannarätt på det ökade antalet tvister i anslutning till publikationernas författare.

I GVP-anvisningen för 2023 betonas främjandet av god forskningspraxis och en ansvarsfull forskningskultur. Ett viktigt mål i arbetet med uppdateringen var att förkorta längden på GVP-processerna, eftersom en undersökning av misstänkta kränkningar utan dröjsmål är central med tanke på forskarnas rättigheter.

De viktigaste reformerna i denna GVP-anvisning är följande:

- GVP-processens längd och tiden för begäran om utlåtande av TENK har förkortats,
- befattningsbeskrivning för stödpersonerna för forskningsetik har lagts till,
- klassificeringen av verksamhet som strider mot god vetenskaplig praxis har harmoniserats med internationell praxis,
- identifieringen av GVP-kränkningar har kopplats till en bedömning av allvarlighetsgraden,
- den europeiska rekommendationen om skydd för parterna i undersökningen av GVP-kränkningar har beaktats,
- forskarnas skyldighet att redogöra för relevanta bindningar har ökats,

- högskolorna har fått ansvaret för behandlingen av misstankar om kränkningar av lärdomsprov på pro gradu-nivå och
- **god vetenskaplig praxis** har på engelska översatts till *research integrity*.

Vi tackar forskningssamfundet och intressentgrupperna för de många kommentarer vi fick under respons- och remissrundan 2021 och 2022. Kommentarererna hade stor inverkan på innehållet i anvisningen. TENK hoppas därför att så många forskningsorganisationer som möjligt samt aktörer som främjar och stöder vetenskapen förbinder sig till denna gemensamma anvisning.

TENK godkände GVP 2023-anvisningen på sitt möte den 27 januari 2023 och den publicerades på seminariet *Etikens dag* den 15 mars 2023.

Helsingfors 15.3.2023

Redaktionen

Innehåll

Förord	3
1. Utgångspunkter	6
1.1. Bakgrund till GVP-anvisningen och dess syfte	6
1.2. Annan forskningsetisk handledning i Finland	6
2. Tillämpning av anvisningarna	8
2.1. Anvisningarnas giltighetstid och övergångsbestämmelser	8
2.2. Att förbinda sig till anvisningarna	8
2.3. Anvisningarnas tillämpningsområde	9
3. God vetenskaplig praxis (GVP)	11
3.1. Grundläggande principer	11
3.2. God vetenskaplig praxis	11
3.2.1. Verksamhetsmiljö	
3.2.2. Utbildning, handledning och mentorskap	
3.2.3. Utföra vetenskaplig arbete	
3.2.4. Etik och framförhållning	
3.2.5. Behandling och hantering av material	
3.2.6. Samarbete	
3.2.7. Upphovsmannaskap, publicering och kommunikation	
3.2.8. Sakkunnig- och granskningsuppgifter	
4. Agerande som går emot god vetenskaplig praxis	15
4.1. Allmän beskrivning, bedömning av allvarlighetsgraden och GVP-kränkning	15
4.2. Oredlighet i vetenskaplig verksamhet	16
4.2.1. Kännetecken på oredlighet	
4.2.2. Definition av fabricering	
4.2.3. Definition av förvrängning	
4.2.4. Definition av plagiering	
4.3. Försummelse av god forskningspraxis	17
4.3.1. Kännetecken på försummelse	
4.3.2. Exempel	
5. Handläggningsprocess vid misstanke om kränkning av god vetenskaplig praxis det vill säga GVP-process	19
5.1. Allmän beskrivning	19
5.2. Processens faser	20
5.2.1. Skriftlig anmälan och anhängiggörande	
5.2.2. Förutredning	
5.2.3. Egentlig utredning	
5.3. Begäran om utlåtande till Forskninsetiska delegationen	29
5.4. Påföljder	31

1. Utgångspunkter

1.1. Bakgrund till GVP-anvisningen och dess syfte

Forskningsetiska delegationen (TENK), som tillsatts av undervisnings- och kulturministeriet, grundades 1991 för att behandla etiska frågor i anslutning till vetenskaplig forskning och främja forskningsetik i Finland (förordning 1347/1991). Forskningsetiska delegationen är initiativtagare och remissinstans i forskningsetiska frågor och utarbetar allmänna forskningsetiska anvisningar. I Forskningsetiska delegationens verksamhet iakttas principerna för god förvaltning, jävsstadgandena och offentlighetslagen. Grunden för verksamheten är samarbetet med det finländska vetenskaps- och forskningssamfundet.

Den första nationella anvisningen om **god vetenskaplig praxis (GVP)** och behandlingen av misstankar om kränkningar av den utarbetades i samarbete med vetenskaps- och forskningssamfundet år 1994. Därefter har GVP-anvisningen förnyats och uppdaterats åren 1998, 2002 och 2012. Den aktuella anvisningen har utarbetats 2022 och man har kunnat förbinda sig till den sedan den 15.3.2023. Med hjälp av anvisningarna strävar man efter att främja god vetenskaplig praxis och förebygga kränkningar av den inom alla vetenskapsområden¹. GVP-anvisningarna ska följas i alla organisationer som förbundet sig till den.

1.2. Annan forskningsetisk handledning i Finland

TENK har kompletterat anvisningarna för god vetenskaplig praxis med rekommendationer och handböcker. Sådana är till exempel modell för meritförteckning för forskare² och rekommendation om avtal om upphovsmän³. Internationella forskningsetiska anvisningar är till exempel *The European Code of Conduct for Research Integrity* som är bindande för projekt som beviljats EU-finansiering⁴, *Code of Conduct and Best Practice Guidelines for Journal Editors* som är bindande för finländska COPE-medlemmar⁵ och den så kallade Vancouver-anvisningen för medicinska publikationer⁶. GVP-anvisningarnas riktlinjer överensstämmer med de internationella anvisningarna, men innehåller dessutom anvisningar om tillämpade definitioner vid

---

1 Universitetet är skyldiga att iakttä etiska principer och god vetenskaplig praxis med stöd av universitetslagen (24.7.2009/558).

2 Modell till meritförteckning för forskare, www.tenk.fi.

3 Avtal om de vetenskapliga publikationernas upphovsmän, www.tenk.fi.

4 ALLEA – All European Academies. The European Code of Conduct for Research Integrity, www.allea.org.

5 COPE – Committee on Publication Ethics, www.publicationethics.org.

6 International Committee of Medical Journal Editors (ICMJE). Recommendations for the Conduct, Reporting, Editing, and Publication of Scholarly Work in Medical Journals, www.icmje.org.

misstanke om GVP-kränkningar och hantering av misstankar om kränkning i Finland. Internationella anvisningar är inte bindande för forskare och aktörer som stöder vetenskapen i Finland på samma sätt som GVP-anvisningarna.

En del discipliner har sina egna forskningsetiska organ, såsom den riksomfattande etiska delegationen inom hälso- och sjukvård (ETENE), den nationella kommittén för medicinsk forskningsetik (TUKIJA) och delegationen för bioteknik (BTNK). De normer som dessa organ har godkänt ger mer detaljerade yrkesetiska anvisningar om exempelvis förhållandet mellan forskaren och föremålet för undersökningen.

I anslutning till sjukhus, högskolor och forskningsinstitut finns dessutom regionala, vetenskapsområdes- eller organisationsspecifika forskningsetiska kommittéer. Deras uppgift är att göra en forskningsetisk förhandsbedömning, där forskningsupplägget utvärderas utifrån allmänna och vetenskapsområdesspecifika etiska principer innan forskningen inleds. I bedömningen vägs eventuella olägenheter och skador som deltagandet i en forskningsstudie orsakar deltagarna, deras närstående eller forskaren själv i förhållande till det kunskapsvärde som eftersträvas med studien. I Finland regleras forskningens etiska förhandsbedömning delvis genom lagstiftning⁷, delvis genom branschspecifika anvisningar⁸.

---

7 Till exempel lagen om medicinsk forskning 9.4.1999/488 samt lagen om klinisk prövning av läkemedel 983/2021 16 §.

8 Exempelvis inom icke-medicinsk forskning i antropologi följs Forskningsetiska delegationens anvisningar (2019 eller senare): Etiska principer för forskning som riktar sig till människor och etisk förhandsbedömning av humanvetenskaper i Finland. (på finska) www.tenk.fi.

2. Tillämpning

2.1. Anvisningarnas giltighetstid och övergångsbestämmelser

Man har kunnat förbinda sig till GVP 2023-anvisningen sedan 15.3.2023. Tabell 1 innehåller instruktioner för olika situationer vid övergången från tidigare anvisningar till senare.

Tabell 1. Instruktioner vid övergång från tidigare GVP-anvisningar till senare.

SITUATION	INSTRUKTIONER
De misstänkta gärningarna har ägt rum och den tillhörande GVP-processen har inletts innan man förbundit sig till de senaste anvisningarna.	<ul style="list-style-type: none"> • Misstanke om GVP-kränkning utvärderas utifrån den anvisning som organisationen har förbundit sig till när gärningarna har skett • På GVP-processen tillämpas den anvisning som organisationen har förbundit sig till när processen har inletts
De misstänkta gärningarna har skett innan man förbundit sig till de senaste anvisningarna, men GVP-misstanke har anmälts efter att man förbundit sig till de senaste anvisningarna.	<ul style="list-style-type: none"> • Misstanke om GVP-kränkning utvärderas utifrån anvisningarna under händelsen • På GVP-processen tillämpas de senaste anvisningarna
De misstänkta gärningarna har skett och misstanke om GVP har anmälts efter att man förbundit sig till de senaste anvisningarna.	<ul style="list-style-type: none"> • Misstanke om GVP-kränkning utvärderas utifrån den senaste anvisningen • På GVP-processen tillämpas de senaste anvisningarna

2.2. Att förbinda sig till anvisningarna

Att förbinda sig till att iaktta god vetenskaplig praxis i enlighet med Forskningsetiska delegationens anvisningar är en del av vetenskapssamfundets etiska självreglering. Forskningsetiska delegationens anvisningar är inte förpliktande rättsnormer.

Hela det finländska vetenskaps- och forskningssamfundet kan förbinda sig till denna anvisning. Till samfundet hör aktörer som genomför vetenskap och forskning samt forsknings-, utvecklings- och innovationsprojekt (FUI), såsom universitet, yrkeshögskolor,

forskningsinstitut, tankesmedjor och företag samt museer, arkiv, bibliotek, vetenskapscentra och motsvarande. Till samfundet hör också aktörer som främjar och stöder vetenskap och forskning, såsom vetenskapliga föreningar, finansiärer och förläggare.

Organisationer som hör till vetenskaps- och forskningssamfundet förbinder sig till anvisningen genom att deras högsta direktör undertecknar förbindelseblanketten⁹. Genom underskriften förbinder sig organisationerna att följa och främja god vetenskaplig praxis enligt anvisningen och, att behandla eventuella misstankar om verksamhet som strider mot god vetenskaplig praxis i deras verksamhet i enlighet GVP-processen i anvisningen (kapitel 5). Dessutom förbinder sig organisationerna att tillämpa anvisningen i nationellt och internationellt vetenskapligt samarbete med företag och andra aktörer. I och med förbindelsen är varje person som arbetar inom organisationen och som agerar i dess namn och/eller är affilierade till organisationen, såsom stipendieforskare och docenter, skyldig att följa anvisningarna.

Med tanke på vetenskapens och forskningens tillförlitlighet är det önskvärt att så många finländska organisationer som möjligt oberoende av storlek förbinder sig till GVP-anvisningen. Små organisationer, såsom vetenskapliga föreningar, kan vid behov be om stöd för genomförandet av GVP-processen av organisationer där det finns etablerad praxis för detta.

2.3. Anvisningarnas tillämpningsområde

Denna anvisning tillämpas i organisationer som förbundet sig till den på all vetenskaplig, konstnärlig och annan forskningsverksamhet och FUI-projekt samt på funktioner under deras livscykel. För att sammanfatta texthelheten används i fortsättningen uttrycket **vetenskaplig verksamhet** i denna anvisning.

I tabell 2 ges exempel på vetenskaplig verksamhet som omfattas av GVP-processen för behandling av misstankar om kränkningar av god vetenskaplig praxis. Ytterligare information om tillämpningen av anvisningen ges av TENKs generalsekreterare.

Även i högskolestudier samt i lärdomsprov för grundexamina¹⁰ och licentiatexamina, i anslutning till dem, ska man följa de förfaringssätt för god vetenskaplig praxis som beskrivs i GVP-anvisningen. Introduktionen till dessa ska vara en integrerad del av högskolornas grund- och vidareutbildning. Misstankar om GVP-kränkning i studier och lärdomsprov i grundexamina behandlas dock inte i den process som beskrivs i GVP-anvisningen utan i enlighet med högskolornas interna processer och anvisningar.

GVP-processen enligt denna anvisning tillämpas inte heller på följande exempel, om de inte samtidigt är förknippade med frågan om iakttagande av god vetenskaplig praxis:

---

9 Förbindelseblankett för organisationer: GVP-anvisningar, www.tenk.fi.

10 Lärdomsprov för yrkeshögskoleexamina och högre yrkeshögskoleexamina samt lärdomsprov för lägre och högre högskoleexamina vid universitet.

- Vetenskapliga eller konstnärliga skillnader i synsätt eller dispyter mellan olika skolor
- Juridiska frågor, såsom brott mot upphovsrätts-, dataskydds-, patent- eller förvaltningslagen eller brott mot tystnadsplikt
- Arbetstvister eller problem i arbetsgemenskapen
- Tillsättning eller utnämning av tjänster
- Yrkesetiska frågor
- Processer för utvärdering av vetenskapliga publikationer och beslut om publicering
- Vitsord för eller bedömningar av doktorsavhandlingar
- Förseelser mot etiska normer enligt vetenskapsområde

Tabell 2. Exempel på verksamhet som omfattas av GVP-processen i organisationer som förbundet sig till GVP-anvisningen.

VERKSAMHET	EXEMPEL
Vetenskaplig forskning och annan forskningsverksamhet och FUI-projekt	Vetenskaplig forskning, projekt och konsortier som genomförs i Finland, internationella samprojekt i Finland eller utomlands enligt separat överenskommelse på förhand, i tillämpliga delar nationellt och internationellt forsknings-samarbete med företag, andra kommersiella aktörer samt aktörer inom den offentliga och tredje sektorn, beställda undersökningar
Konstnärlig forskningsverksamhet	Konstnärlig forskning och konstnärliga produktioner i anslutning till forskning
Publikationer, manus och andra produktioner	Produkter som direkt anknyter till den vetenskapliga verksamheten oberoende av publikationsform och -kanal: tryckta och elektroniska publikationer i vetenskapstidningar; doktorsavhandlingar, faktaböcker, samlingsverk; läroböcker, undervisningsmaterial, guider; affischer, föredrag; videor, bilder; metoder, verktyg, innovationer; forskningsmaterial, program, material
Samhällelig påverkan och vetenskaplig kommunikation	Vetenskaplig kommunikation i direkt anslutning till den vetenskapliga verksamheten och samhällelig påverkan oberoende av genomförandesätt och -vägar: meddelanden, sociala medier, utbildningar, seminarier, utställningar, podcaster, insändare
Fungera som vetenskaplig sakkunnig	Referee-utlåtanden samt skriftliga och muntliga sakkunnig-utlåtanden, -granskningar och -framträdanden (även i media)
Ansökningar som gäller vetenskaplig verksamhet	Arbetsplats- och finansieringsansökningar, merit- och publikationsförteckningar, ansökningar som gäller docenttitel, ansökningar om informations- och forskningstillstånd

3. God vetenskaplig praxis (GVP)

3.1. Grundläggande principer

Grundprinciperna för **god vetenskaplig praxis** (eng. *research integrity*) är enligt de europeiska forskningsetiska anvisningarna¹¹ tillförlitlighet, ärlighet, uppskattning och ansvarstagande (Bild 1).

God vetenskaplig praxis består av förfaranden som ser till att god vetenskaplig praxis förverkligas under den vetenskapliga verksamhetens hela livscykel. **Goda vetenskapliga förfaranden** (eng. *good research practices*) är således också en del av kvalitetsystemet i de organisationer som hör till vetenskaps- och forskningsområdet. Underlåtenhet att iaktta den kan i värsta fall leda till misstanke om kränkning av god vetenskaplig praxis och till en GVP-process.

3.2. God vetenskaplig praxis

God vetenskaplig praxis kan i enlighet med den europeiska koden för forskningens integritet kopplas till åtta områden för vetenskaplig verksamhet, som är: 1) verksamhetsmiljö, 2) utbildning, handledning och mentorskap, 3) vetenskapligt arbete, 4) etik och framförhållning, 5) behandling och hantering av forskningsmaterial, 6) samarbete, 7) upphovsmannaskap, publicering och kommunikation samt 8) sakkunnig- och granskningsuppgifter.

Nedan beskrivs exempel på goda vetenskapliga förfaranden inom varje område av den vetenskapliga verksamheten. Exempelen åskådliggör samtidigt hur mångfaceterade tillvägagångssätten är, vilket innebär att det samtidigt behövs engagemang och satsningar från både organisationsledningen och personalen för att följa tillvägagångssätten. TENK rekommenderar att organisationen utser en eller flera personer som ska främja goda vetenskapliga förfaringsätt.

3.2.1. Verksamhetsmiljö

Man säkerställer att GVP-anvisningarna är kända och lättillgängliga. Man anvisar lämpliga tillvägagångssätt och verktyg för att på ett ansvarsfullt och spårbart sätt behandla och förvalta det material som insamlas genom den vetenskapliga verksamheten. Misstankor om kränkning av god vetenskaplig praxis behandlas utan dröjsmål i enlighet med GVP-processen som beskrivs nedan i dessa anvisningar. Anmälaren och den misstänkte och behandlas rättvist under och efter processen.

---

11 ALLEA – All European Academies. The European Code of Conduct for Research Integrity, www.allea.org.

Tillförlitlighet

Säkerställande av kvaliteten på den vetenskapliga verksamheten i fråga om planering, metoder, analyser och resursanvändning.

Ärlighet

Vetenskapliga aktiviteter planeras, genomförs och utvärderas och rapporteras och kommuniceras öppet, rättvist, opartiskt och utan att dölja detaljer.

Uppskattning

Respekt för kollegor, vetenskapliga aktörer, samhälle, ekosystem, miljö och kulturarv.

Ansvarstagande

Ta ansvar för hela livscykeln för vetenskaplig verksamhet, från idé till förvaltning, utbildning, ledning, genomförande, publicering och påverkan.

Bild 1. Grundprinciperna för god vetenskaplig praxis i enlighet med de europeiska anvisningarna.

3.2.2. Utbildning, handledning och mentorskap

Undervisning i god vetenskaplig praxis inkluderas i högskolornas grundstudier och fortsatta studier.

Man utreder regelbundet behovet av utbildning i god vetenskaplig praxis för personer som arbetar inom organisationen, erbjuder utbildning i anslutning till utbildningen, stöder möjligheten att delta i utbildningen och följer upp deltagandet i utbildningen. Vikten av att iakttä god vetenskaplig praxis och en forskningsetiskt hållbar verksamhetskultur betonas i styrningen av det vetenskapliga arbetet. Organisationen utser en eller flera stödpersoner för forskningsetik och ser till att det finns tillräckliga resurser för uppgiften.

3.2.3. Utföra vetenskapligt arbete

Den vetenskapliga verksamheten planeras, genomförs och dokumenteras omsorgsfullt och i mån av möjlighet enligt principerna för öppen vetenskap¹². Tidigare forskningsdata beaktas i planeringen. Finansiering för vetenskaplig verksamhet söks sanningsenligt och de medel som anvisats för verksamheten används enligt överenskommelse.

3.2.4. Etik och framförhållning

Man ser till att man har eventuella nödvändiga tillstånd, samtycken och etiska förhandsbedömningar som behövs för den vetenskapliga verksamheten innan insamlingen av materialet påbörjas¹³. Den vetenskapliga verksamheten genomförs enligt reglerna och anvisningarna för det egna vetenskapsområdet samt enligt GVP-anvisningarna. Säkerställa att den vetenskapliga verksamheten inte äventyrar forskarnas och deltagarnas hälsa och säkerhet. Man visar uppskattning för såväl kollegerna och parterna i den vetenskapliga verksamheten som de personer och objekt som undersöks samt samhället, ekosystemen, miljön och kulturarvet. Ange finansieringskällor och andra bindningar till partner och objekt inom den vetenskapliga verksamheten.

3.2.5. Behandling och hantering av forskningsmaterial

Innan materialet samlas in kommer man överens med alla partner om åtminstone ägande- och användarrättigheterna till materialet, hanteringen, förvaringen och ett eventuellt öppnande av materialet. Avtalen preciseras vid behov i takt med att forskningen framskrider. Man iakttar gällande dataskyddslagstiftning samt skyldigheter

---

12 Till exempel Deklaration om öppen vetenskap och forskning 2020–2025 <https://doi.org/10.23847/isbn.9789525995237> och UNESCO Recommendation on Open Science <https://en.unesco.org/science-sustainable-future/open-science/recommendation>

13 Etiska principer för humanforskning och etikprövning inom humanvetenskaperna i Finland (2019 eller senare), www.tenk.fi.

i anslutning till sekretess, konfidentialitet och tystnadsplikt. Öppenhet och fortsatt användning av materialet¹⁴ främjas i mån av möjlighet.

3.2.6. Samarbete

När vetenskaplig verksamhet inleds kommer man överens med samarbetspartnerna om mål samt rättigheter och skyldigheter. Man ska separat komma överens om iakttagandet av god vetenskaplig praxis, de anvisningar som tillämpas på den och behandlingen av eventuella misstankar om GVP-kränkning. Man säkerställer till exempel att man i projekt som beviljats EU-finansiering följer gällande europeiska forskningsetiska anvisningar¹⁵.

3.2.7. Upphovsmannaskap, publicering och kommunikation

Man respekterar andras arbete i det vetenskapliga samfundet, ger andras prestationer det värde de förtjänar och hänvisar till andras publikationer på vederbörligt sätt. I enlighet med rekommendationerna¹⁶ avtalas om upphovsmannaskap, författarskap och ordningen på författarnas namn i vetenskapliga och andra publikationer. Internationella anvisningar om upphovsmannaskap är bindande i Finland endast om upphovsmännen har kommit överens om detta på förhand. Man informerar ärligt och öppet om den vetenskapliga verksamheten oberoende av publikationsform eller -kanal¹⁷. Samarbetspartnerna informeras alltid när avsikten är att publicera material om verksamheten. I publikationerna specificeras finansieringskällorna och bindningarna för varje skribent.

3.2.8. Sakkunnig- och granskningsuppgifter

De vetenskapliga sakkunnig- och granskningsuppgifterna hanteras genomsynligt, på goda grunder och konfidentiellt samt enligt jävsstadgandena i förvaltningslagen. I sakkunnig- och granskningsuppgifter respekteras upphovsmännens och sökandenas rättigheter till exempel i anslutning till idéer, forskningsmaterial eller tolkningar. Man följer forskarens, forskningens och forskningsorganisationernas ansvarsfulla utvärdering¹⁸. Ange finansieringskällor och andra bindningar till partner, objekt och utgivare av vetenskaplig verksamhet.

---

14 Exempelvis FAIR-principerna (Findable, Accessible, Interoperable, Re-usable), <https://www.vastuullinentiede.fi/sv>.

15 ALLEA – All European Academies. The European Code of Conduct for Research Integrity, www.allea.org.

16 Avtal om de vetenskapliga publikationernas upphovsmän, www.tenk.fi.

17 Delegationen för informationsspridning 2018. Kommunicera modigt, påverka ansvarsfullt. Forskningskommunikation. www.tjnk.fi.

18 Arbetsgruppen för ansvarsfull forskarbedömning. God praxis för forskarutvärdering. Nationell rekommendation för ansvarsfull utvärdering Publikationsserie för ansvarsfull forskning 5:2020 Delegationen för informationsspridning och Vetenskapliga samfundens delegation, Helsingfors 2020. DOI: <https://doi.org/10.23847/isbn.9789525995268>

4. Agerande som går emot god vetenskaplig praxis

4.1. Allmän beskrivning, bedömning av allvarlighetsgraden och GVP-kränkning

Agerande som går emot god vetenskaplig praxis bryter mot de grundläggande principerna för god vetenskaplig praxis och skadar den vetenskapliga verksamhetens kvalitet, trovärdighet, upphovsmannaskap eller samarbete. Verksamheten kan också vara lagstridig och då behandlas gärningar i anslutning till den förutom i GVP-processen även i separata myndighetsförfaranden eller rättsprocesser. Däremot är skillnader i synsätt eller meningsskiljaktigheter när det gäller vetenskapliga teorier, metoder eller tolkningar av resultaten en del av den vetenskapliga debatten och strider i regel inte mot god vetenskaplig praxis.

I dessa anvisningar beskrivs verksamhet som strider mot god vetenskaplig praxis med hjälp av definitioner och exempel. Exempelen täcker dock inte all verksamhet som strider mot god vetenskaplig praxis. Utvärdering av om det är fråga om en kränkning av god vetenskaplig praxis eller inte, påverkas av omständigheterna från fall till fall. Därför är det omöjligt att i detalj och entydigt räkna upp gärningar som kan tolkas som GVP-kränkningar. Misstankar om kränkning av god vetenskaplig praxis undersöks i GVP-processen, som beskrivs nedan i anvisningen.

Som GVP-kränkning betraktas

- Avsiktlig allvarlig verksamhet som strider mot god vetenskaplig praxis, eller
- Verksamhet där god vetenskaplig praxis allvarligt har försumrats av vårdslöshet eller likgiltighet, även om det hade varit möjligt att iaktta den, eller
- Allvarliga försummelse av god vetenskaplig praxis som beror på okunskap och som beror på att man har tagit reda på saker och ting, även om det har funnits möjlighet till det.

Hur allvarlig verksamheten eller försummelsen som strider mot god vetenskaplig praxis är bedöms från fall till fall med beaktande av vetenskapsområdets särdrag. Faktorer som ska övervägas i bedömningen är till exempel verksamhetens omfattning, repeterbarhet, vetenskapliga betydelse och skadlighet (Bild 2).

Bild 2. Exempel på omständigheter som kan beaktas vid bedömningen av hur allvarlig en verksamhet eller försummelse som strider mot god vetenskaplig praxis är.

I Finland delas verksamhet som går emot god vetenskaplig praxis in i två former: **oredlighet i vetenskaplig verksamhet** och **försummelse av god vetenskaplig praxis**. De kan förekomma inom vilket område av den vetenskapliga verksamheten som helst och i vilket skede av den vetenskapliga verksamheten som helst.

4.2. Oredlighet i vetenskaplig verksamhet

4.2.1 Kännetecknen för oredlighet

Oredlighet i vetenskaplig verksamhet förvränger forskningsdata och vilseleder vetenskaps- och forskningssamfundet samt beslutsfattarna och/eller allmänheten. Dessutom minskar det värdet på det vetenskapliga arbetet, dess resultat och respekten för vetenskapen samt orsakar skada för andra som utför och undersöker det vetenskapliga arbetet.

I Finland klassificeras oredlighet i vetenskaplig verksamhet i tre underklasser, i enlighet med internationell praxis: **fabricering** (*fabrication*), **förvrängning** (*falsification*, *misrepresentation*) och **plagiering** (*plagiarism*). Huruvida misstanken om oredlig verksamhet når upp till en GVP-kränkning bedöms från fall till fall i GVP-processen. I bedömningen utnyttjas ovan angivna definition av GVP-kränkning och i tillämpliga delar exempel på bedömning av allvar (Bild 2).

4.2.2. Definition av fabricering

Med fabricering avses att presentera påhittade observationer, material eller resultat. Till exempel har observationerna i den vetenskapliga rapporten då inte gjorts på det sätt eller med de metoder som beskrivs i rapporten.

4.2.3. Definition av förvrängning

Förvrängning är ogrundad modifiering av forskningsdata. Med förvrängning av observationer avses att de ursprungliga observationerna har bearbetats eller presenterats så att det resultat som grundar sig på dem förvrängs. Med förvrängning av resultat avses vetenskapligt ogrundad manipulering eller urval av forskningsresultat. Förvrängning kan förekomma i exempelvis en publikation, ett manuskript avsett för publicering, undervisningsmaterial eller en finansieringsansökan. Förvrängning är också att utelämna resultat eller fakta som är väsentliga för slutsatserna.

4.2.4. Definition av plagiering

Med plagiering avses användning av arbete eller forskningsidéer som utförts av andra, utan tillstånd eller hänvisning. Då kränks också de ursprungliga upphovsmännens rättigheter till deras eget vetenskapliga arbete. Plagiering är både direkt och omarbetad kopiering.

Plagiering är exempelvis att presentera eller använda en annan persons text eller del av den i eget namn, t.ex. forskningsplan, manuskript, artikel, forskningsresultat, -material, -idé, -observationer eller programkod, översättning, diagram, bild eller annan visuell framställning, utan vederbörlig hänvisning.

4.3. Försummelse av god forskningspraxis

4.3.1. Kännetecknen på försummelse

Annan verksamhet som strider mot god vetenskaplig praxis än oredlighet kallas enligt vedertagen praxis i Finland för försummelse av god forskningspraxis. Om försummelsen når upp till en GVP-kränkning bedöms från fall till fall i GVP-processen. I bedömningen utnyttjas definitionen av GVP-kränkning som nämns i kapitel 4.1 och i tillämpliga delar exempel på bedömning av allvar (Bild 2).

4.3.2. Exempel

I tabell 3 presenteras exempel på försummelse av god forskningspraxis i olika stadier av den vetenskapliga verksamheten. Exempelen omfattar inte all försummelse och tar inte heller ställning till hur allvarlig försummelsen är, vilket bedöms från fall till fall.

Tabell 3. Exempel på försummelse av god vetenskaplig praxis i olika skeden av den vetenskapliga verksamheten.

Försummelse vid planering och beredning

- Avstående från att begära tillstånd, beslut och/eller utlåtanden i anslutning till vetenskapligt arbete (bl.a. myndighetstillstånd, datatillstånd, forskningstillstånd, beslut om utlämnande av uppgifter, de etiska kommittéernas förhandsbedömningsutlåtanden)

Försummelse i samband med genomförande

- Underlåtelse att iaktta beslut om dataanvändningstillstånd och forskningstillstånd eller underlåtenhet att iaktta utlåtanden som getts i den etiska förhandsbedömningsprocessen
- Olämplig användning av material eller underlåtelse att iaktta avtal om användning
- Bristfällig dokumentering och förvaring av forskningsresultat och -material
- Osaklig fördröjning eller försvårande av andra forskares arbete

Kränkning av upphovsmannaskap

- Bristfällig eller osaklig hänvisning till tidigare forskningsresultat
- Att utelämna namnet på en forskare som deltagit i vetenskaplig verksamhet med en betydande insats i förteckningen över upphovsmän och författare.
- Annan nedvärdering av andra forskares andel, såsom att inte nämna dem i publikationer eller motsvarande
- Manipulering av upphovsmannaskap på annat sätt, såsom att personer som inte deltar i forskningen inkluderas i förteckningen över upphovsmän eller att en s.k. spökförfattares arbete godkänns i eget namn

Försummelse av det vetenskapliga arbetets betydelse eller i påvisande av egna vetenskapliga meriter

- Vilseledande av vetenskapssamfundet, finansiärerna eller allmänheten i fråga om det egna forskningsarbetet
- Överdrift eller modifiering av de egna vetenskapliga prestationerna eller meriter till exempel i en meritförteckning eller en översättning av den, en publikationsförteckning eller motsvarande
- Plagiering av sig själv, det vill säga publicering av samma resultat flera gånger, skenbart som nya

Försummelse vid utnyttjande av vetenskaplig ställning

- Underlåtenhet att redogöra för betydande bindningar i vetenskaplig verksamhet
- Brott mot konfidentialiteten i referentgranskningsprocessen
- Osakligt utövande av inflytande

Försummelse i anslutning till GVP-processen

- Störning av GVP-processen eller dess parter
- Försvårande av arbetet och karriärutvecklingen för en medlem i vetenskaps- och forskningssamfundet som framfört misstanke om GVP-kränkning
- Illvillig, ogrundad anmälan om misstanke om GVP-kränkning

5. Processen för handläggning av misstankar om kränkning av god vetenskaplig praxis, det vill säga GVP-processen

5.1. Allmän beskrivning

Handläggningsprocessen vid misstanke om kränkning av god vetenskaplig praxis, dvs. GVP-processen, ska följas i alla organisationer som förbundet sig till GVP-anvisningarna. Organisationen ska således fatta beslut om att inleda en GVP-process om det görs en anmälan om att en GVP-kränkning pågår eller har skett. Organisationens högsta direktör (i fortsättningen direktören) ansvarar för att GVP-processen följs och för beslutsfattandet under hela processen. Beslutsfattandet kan endast överföras till någon annan på grund av jäv. I processen iakttas principerna för god förvaltning och jävsstadgandena i förvaltningslagen. I organisationer som förbundet sig till anvisningarna är utredningen av misstanke om GVP-kränkning verksamhet som har med vetenskapssamfundets självreglering att göra. Mer information om GVP-processen fås av TENKs generalsekreterare.

Parterna i processen är den eller de som framfört misstanken om GVP-kränkning och den eller de som misstänks för GVP-kränkning. Med tanke på parternas rättigheter är det viktigt att processen är rättvis, opartisk, sakkunnig och sker utan dröjsmål samt att alla parter hörs. Varje steg i processen dokumenteras noggrant och parternas rätt att få uppgifter respekteras. Om någon av parterna i processen inte behärskar finska eller svenska tillräckligt bra, används engelska i behandlingen.

Oredlighet i vetenskaplig verksamhet och försummelse av god forskningspraxis preskriberas i princip inte. I en organisation som förbundet sig till anvisningarna kan man dock besluta att misstankar som rör den inte ska behandlas i en GVP-process, om det har gått så lång tid sedan gärningarna att processen eller dess slutresultat inte har någon betydelse för främjandet av god vetenskaplig praxis eller för parternas rättigheter.

Organisationer som förbundet sig till denna anvisning genomför GVP-processen så konfidentiellt som möjligt. Organisationer som omfattas av offentlighetslagen beaktar dock bestämmelserna i offentlighetslagen vid behandlingen. Organisationerna ska behandla anmälaren och den misstänkte rättvist under och efter processen. Dessutom ska organisationerna sträva efter att särskilt skydda den som framför misstanken efter processen så att hans eller hennes karriärutveckling inte äventyras. Parterna

och andra delaktiga ska också avstå från att uttala sig om en pågående GVP-process för att säkerställa konfidentialiteten.

TENK rekommenderar att man i internationella gemensamma projekt på förhand diskuterar behandlingen av eventuella misstankar om GVP-intrång. Om ett projekt administreras av en finsk organisation som förbundet sig till GVP-anvisningarna eller om den misstänkte är en person som arbetar i en organisation som förbundet sig till GVP-anvisningarna och som deltar i projektet, följs i regel de finska GVP-anvisningarna. De finska aktörerna som deltar i projektet ska medverka till att misstanken om kränkning utreds.

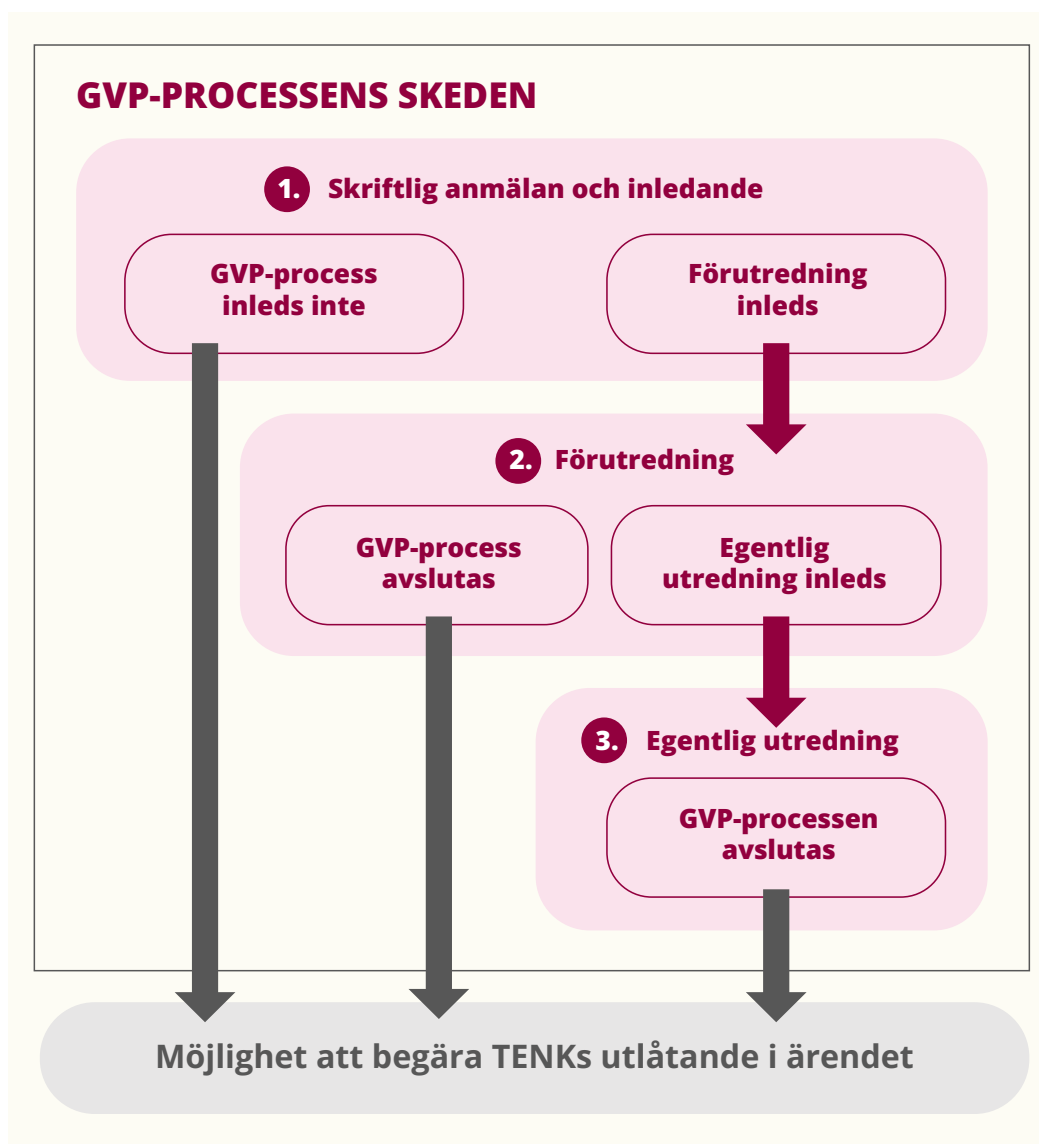
5.2. Processens faser

GVP-processen genomförs av den organisation som förbundet sig till GVP-anvisningen och där den misstänkta verksamheten pågår eller har skett. GVP-processen består av tre faser: 1) skriftlig anmälan och anhängiggörande, 2) förutredning och 3) egentlig utredning (Bild 3). Organisationens direktör informerar både parterna i processen och Forskningsetiska delegationen (TENK) om anmälan om misstanke och beslut i olika faser av processen, så att TENK kan följa hur anvisningen och tillståndet för forskningsetiken i Finland följs. Om man av grundad anledning blir tvungen att avbryta GVP-processen ska även Forskningsetiska delegationen underrättas om detta. Alla beslut som fattas i ärendet skickas också för kännedom till stödpersonerna för forskningsetik i den organisation som genomför GVP-processen.

I Forskningsetiska delegationens verksamhet följs lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (offentlighetslagen)¹⁹. Således blir även de handlingar som skickas till TENK, till exempel beslut och begäran om utlåtanden i anslutning till GVP-processen, offentliga så snart TENK har fått dem. De handlingar som TENK har upprättat, till exempel utlåtanden, blir offentliga när TENK har fattat beslut i ärendet eller på annat sätt har färdigbehandlat ärendet. TENK publicerar dock inte dessa handlingar.

---

19 Om en forskningsorganisation som förbundet sig till TENKs anvisningar följer offentlighetslagen i sin egen verksamhet, gäller motsvarande regler dokument från GVP-processen i forskningsorganisationen. Varje organisation ansvarar enligt offentlighetslagen för sina egna dokument, bedömningen av deras offentlighet och sekretess och offentliggörandet av dokumenten. Dokument i GVP-processer kan också innehålla dokument som är sekretessbelagda med stöd av offentlighetslagen eller någon annan lag. Dokumentets sekretess hindrar inte att det behandlas i forskningsorganisationen för utredning av misstanke om GVP-kränkning, i Forskningsetiska delegationens utlåtandeprocess för utredning av misstanke om GVP-kränkning eller i forskningsorganisationen för att bestämma påföljder med anledning av beslut i GVP-processen. Uppgifter i ett sådant dokument får dock inte lämnas ut till utomstående. Sekretessbelagda uppgifter som hänför sig till GVP-processen eller TENKs utlåtandeprocess får inte röjas för utomstående och får inte heller användas för att ge en själv eller någon annan en fördel eller för att skada någon annan.

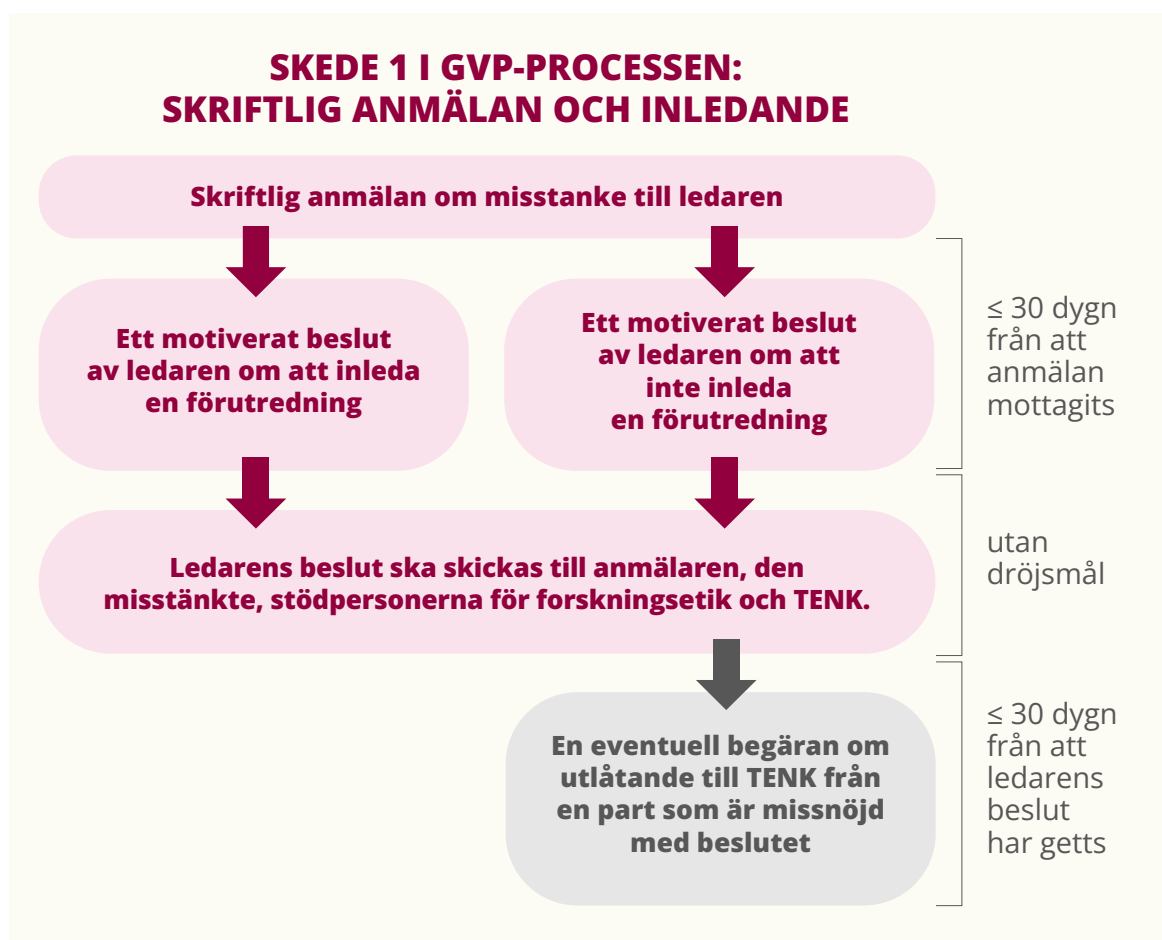
Bild 3. GVP-processens faser.

5.2.1. Skriftlig anmälan och anhängiggörande

Anmälan om misstanke om kränkning av god vetenskaplig praxis görs under eget namn på TENKs anmälningsblankett²⁰. Där specificerar anmälaren vilken typ av misstanke om GVP-kränkning det är fråga om, på vilka grunder misstanken framförs samt vilka eventuella bindningar den som framfört misstanken har till den misstänkta personen och/eller till den verksamhet som misstanken gäller. Mer information om anmälan fås av stödpersonerna för forskningsetik vid den egna organisationen och på TENKs webbplats (www.tenk.fi).

20 Anmälningsblankett för misstanke om kränkning av god vetenskaplig praxis, www.tenk.fi.

Anmälan om misstanke skickas till den högsta direktören i den organisation där den misstänkta verksamheten pågår eller har ägt rum (Bild 4). Om den misstänkta verksamheten anknyter till flera organisationer eller om det finns misstänkta från fler än en organisation, ska direktörerna gemensamt komma överens om i vilken organisation GVP-processen inleds och komma överens om samarbetet under processen. Organisationens ledare kan också ta upp en misstanke som kommit till hans eller hennes kännedom på annat sätt och TENK kan på motsvarande sätt föreslå för direktören att den misstanke som kommit till dess kännedom undersöks i en GVP-process.

Bild 4. Huvudpunkterna i behandlingen av en skriftlig anmälan.

GVP-processen inleds när organisationen tar emot en anmälan om misstanke. Om misstanken undersöks utan att anmälan om misstanke har gjorts, inleds GVP-processen från den tidpunkt då ledaren ska fatta beslut om att inleda förundersökningen. Direktören fattar beslut om att inleda eller avstå från att inleda en förutredning inom högst 30 dygn efter att ha tagit emot anmälan om misstanke.

Man kan avstå från att inleda en förutredning om det utan ytterligare åtgärder är klart att misstanken inte hör till GVP-anvisningarnas tillämpningsområde²¹, att misstanken inte har någon uppenbar faktagrund eller misstanken enbart bygger på illvilliga syften. Man kan också låta bli att inleda en förutredning om en sådan inleds eller pågår i en annan organisation eller av någon annan grundad anledning.

- **Om en förutredning inleds** ska den som framfört misstanken, den misstänkte, stödpersonerna för forskningsetik och TENK utan dröjsmål underrättas om att en förutredning har inletts och grunderna till det. Den misstänkte ska också få en kopia av den ursprungliga anmälan om misstanke jämte bilagor.
- **Om förutredningen inte inleds** ska den som framfört misstanken, den misstänkte, stödpersonerna för forskningsetik och TENK utan dröjsmål underrättas om ett motiverat beslut att inte inleda förutredningen. Den misstänkte ska också få en kopia av den ursprungliga anmälan om misstanke jämte bilagor. I beslutet ska det dessutom nämnas att en part som är missnöjd med beslutet kan begära ett utlåtande i ärendet av Forskningsetiska delegationen inom högst 30 dygn efter att ha fått ta del av direktörens beslut.

5.2.2. Förutredning

a) Uppdrag och genomförande

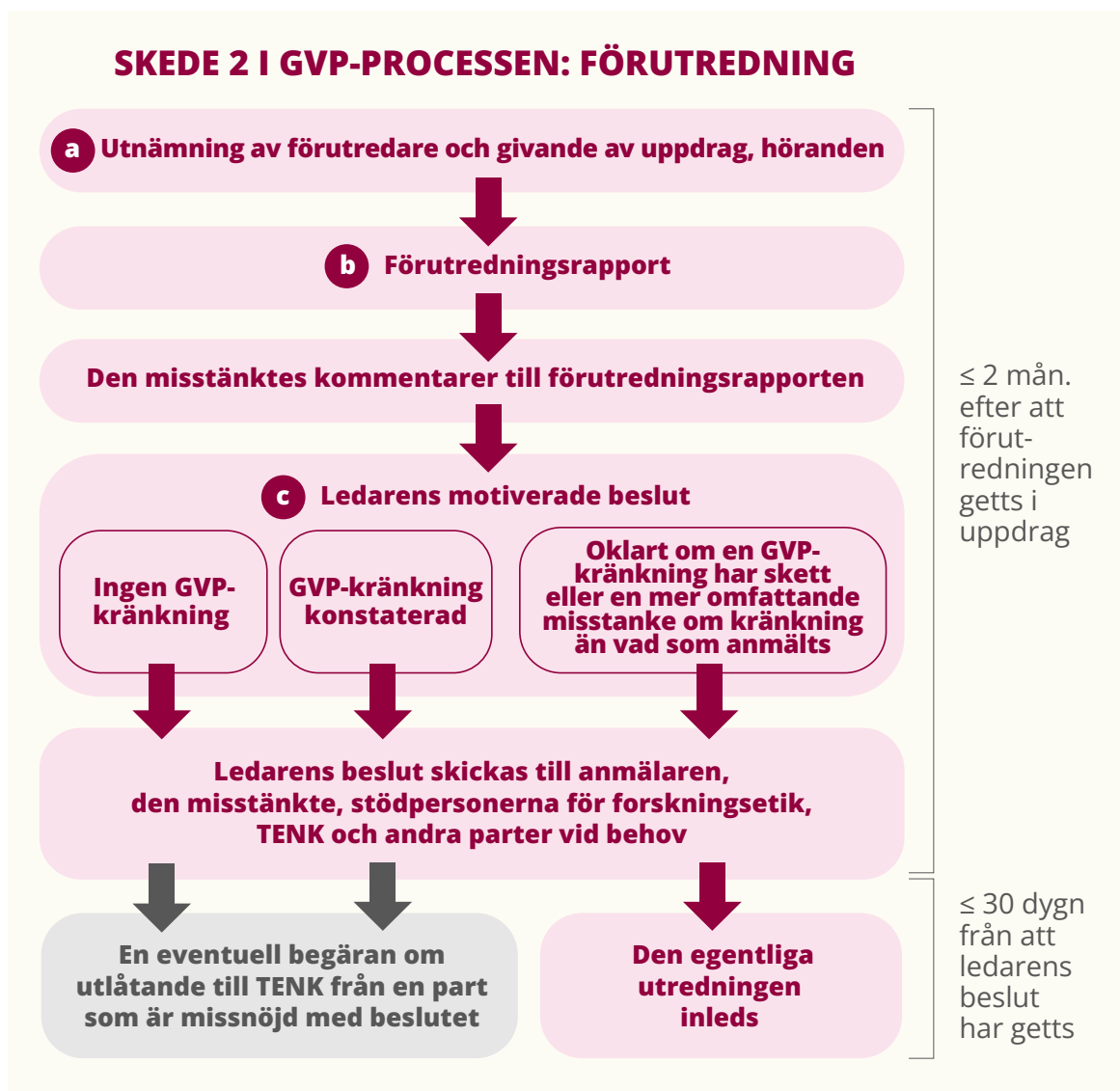
Syftet med förundersökningen är att utreda om de misstankar om kränkning som framförts i anmälan om GVP-kränkning är befogade och de grunder som framförts som stöd för dem. Förutredningen gäller de misstankar om kränkningar som nämns i den ursprungliga anmälan.

Förutredning inleds på beslut av direktören (Bild 5). Från detta beslut får det ta högst 30 dygn att inleda genomförandet av förutredningen. I beslutet utser direktören en förutredare och ger denne i uppdrag att göra förutredningen. Personen kan komma från organisationen som genomför GVP-processen eller utanför den. Förutredaren behöver inte representera just det vetenskapsområde som misstanken gäller, men ska ha tillräcklig kännedom om forskning, GVP-anvisningar och -processer. Den som framför misstanken och den misstänkte ska ha möjlighet att anmärka på valet av förutredare.

---

21 Vetenskapliga eller konstnärliga skillnader i synsätt eller dispyter mellan olika skolor; juridiska frågor såsom brott mot upphovsrätts-, dataskydds-, patent- eller förvaltningslagen eller brott mot tystnadsplikten; tvister om anställningsförhållanden eller problem i arbetsgemenskapen; tillsättning eller utnämning av uppgifter; yrkesetiska frågor; processer för bedömning och publicering av vetenskapliga publikationer; vitsord eller bedömning av doktorsavhandlingar; brott mot vetenskapsområdesspecifika etiska normer, såvida det inte samtidigt är fråga om god vetenskaplig praxis.

Bild 5. Huvudpunkterna i förutredningen.

Förutredaren hör den som framfört misstanken och den misstänkte samt vid behov sakkunniga och andra personer. Hörandet ska ordnas skriftligen. Förutredaren kan också använda annat material i anslutning till misstanken som stöd för utredningen. Förutredningen ska göras i sin helhet inom två månader från att uppdraget startades, om det inte finns särskilda skäl till att utredningen kräver en längre tid.

b) Rapportering

Förutredaren utarbetar en förutredningsrapport utifrån hörandena och eventuellt annat material. Av den ska det framgå vem eller vilka som misstänks för kränkningen samt misstankarna om kränkning i den form som de har i den ursprungliga anmälan. Dessutom ska rapporten innehålla information om vem som har hörts under

förutredningen och vad som har utretts utifrån hörandet och eventuellt annat material. Rapporten ska innehålla en slutsats om huruvida det behövs en egentlig utredning för att utreda misstanken. Om en kränkning av god vetenskaplig praxis är uppenbar på basis av förutredningen, ska det i rapportens slutsats nämnas vilken kränkning enligt GVP-anvisningen det är fråga om och vilka personer som är skyldiga till den. Förutredaren skickar rapporten till organisationens direktör.

c) Avslutande

Direktören skickar förhandsutredningsrapporten till den misstänkta personen för kommentarer innan beslutet fattas. Direktören fattar beslut om misstanke om GVP-kränkning utifrån förhandsutredningsrapporten och eventuella kommentarer från den misstänkte. I sitt beslut kan direktören efter egen prövning på goda grunder avvika från slutsatsen i förutredningen.

Om direktören beslutar att det inte är fråga om en GVP-kränkning:

Av beslutet ska det framgå vilka som var misstänkta, vilken kränkning enligt GVP-anvisningarna de misstänktes för och på vilken grund det inte är fråga om en GVP-kränkning. Till beslutet ska en kopia av den ursprungliga anmälan om misstanke om GVP-kränkning och en förutredningsrapport bifogas.

Om direktören beslutar att det är fråga om en GVP-kränkning och det inte finns särskilda skäl för en egentlig utredning:

Man agerar på samma sätt som i föregående punkt, men i beslutet antecknas vilken GVP-kränkning det är fråga om, på vilka grunder det är fråga om GVP-kränkning och vilka som är skyldiga till det.

Om en GVP-kränkning inte kan uteslutas och situationen förblir oklar eller det har uppstått misstanke om en mer omfattande GVP-kränkning än den som anmäls:

Ska direktören inleda en egentlig utredning. Detta gäller även om den misstänkte redan har medgett verksamhet enligt den ursprungliga anmälan om misstanke. TENKs utlåtande kan inte begäras om detta beslut.

Beslutet med bilagor ska utan dröjsmål skickas för kännedom till parterna, förhandsutredaren, stödpersonerna för forskningsetik och TENK. I alla andra beslutshandlingar än sådana som leder till egentlig utredning ska det nämnas att den misstänkte eller den som framfört misstanken kan begära ett utlåtande av TENK inom 30 dygn från det att han eller hon har tagit del av direktörens beslut.

Om en GVP-kränkning har konstaterats och ingen egentlig utredning inleds, ska beslutet dessutom lämnas till finansören och enligt prövning även till den misstänktes arbetsgivare, ifall den misstänkte arbetar i en annan organisation än den som genomförde GVP-processen eller gör en undersökning med utomstående forskningsfinansiering. Beslutet kan dock sändas till nämnda utomstående först när tidsfristen för

begäran om utlåtande från TENK har löpt ut och ingen begäran om utlåtande har gjorts eller när begäran om utlåtande har gjorts och TENK har gett sitt utlåtande i ärendet.

Om slutresultatet av förutredningen är att den misstänkte inte har kränkt god vetenskaplig praxis, ska man sträva efter att offentliggöra beslutet i en lämplig publiceringskanal åtminstone om den misstänkte så önskar. Om den misstänkte däremot har gjort sig skyldig till en GVP-kränkning, följs anvisningarna om påföljder som beskrivs nedan.

5.2.3. Egentlig utredning

a) Uppdrag och genomförande

Den egentliga utredningen som ingår i GVP-processen inleds genom beslut av direktören (Bild 6). Från detta beslut får det ta högst 30 dygn att inleda den egentliga undersökningen. Beslutet delges den som framfört misstanken, den misstänkte, stödpersonerna för forskningsetik och TENK för kännedom. För den egentliga utredningen utser direktören en utredningsgrupp, av vars medlemmar en utses till ordförande. I gruppen ska det finnas företrädare som har sakkunskap inom det aktuella vetenskapsområdet, juridisk sakkunskap och kunskap om GVP-anvisningarna och -processen i fråga samt annan nödvändig sakkunskap. Av gruppens medlemmar ska minst två personer vara utomstående och inte tillhöra den organisation som genomför undersökningen. Man kan inte utse stödpersonen för forskningsetik på den egna organisationen eller en person som deltagit i förutredningen till gruppen. Den som framför misstanken och den misstänkte ska ha möjlighet att anmärka på utredningsgruppens sammansättning.

Utredningen i sin helhet (inklusive rapportering och avslutande) ska utföras inom högst tre månader från att uppdraget inletts. Utredningens olika skeden ska dokumenteras noggrant. Utredningsgruppen ska höra parterna på nytt. Hörandena ska ordnas separat för varje part, helst skriftligen. Om gruppen inte kan slutföra utredningen inom utsatt tid, ska den meddela detta till direktören, som beslutar om nödvändig förlängning och meddelar parterna, stödpersonerna för forskningsetik och Forskningsetiska delegationen om förseningen.

b) Rapportering

Utredningsgruppen ska utarbeta en slutrapport om sitt arbete som gruppens ordförande vidarebefordrar till organisationens direktör. Rapporten ska innehålla minst följande uppgifter:

- Redogörelse för händelseförloppet innan tillsättandet av utredningsgruppen, såsom en beskrivning av den forskning eller den verksamhet som misstanken gäller samt grunderna för misstanken

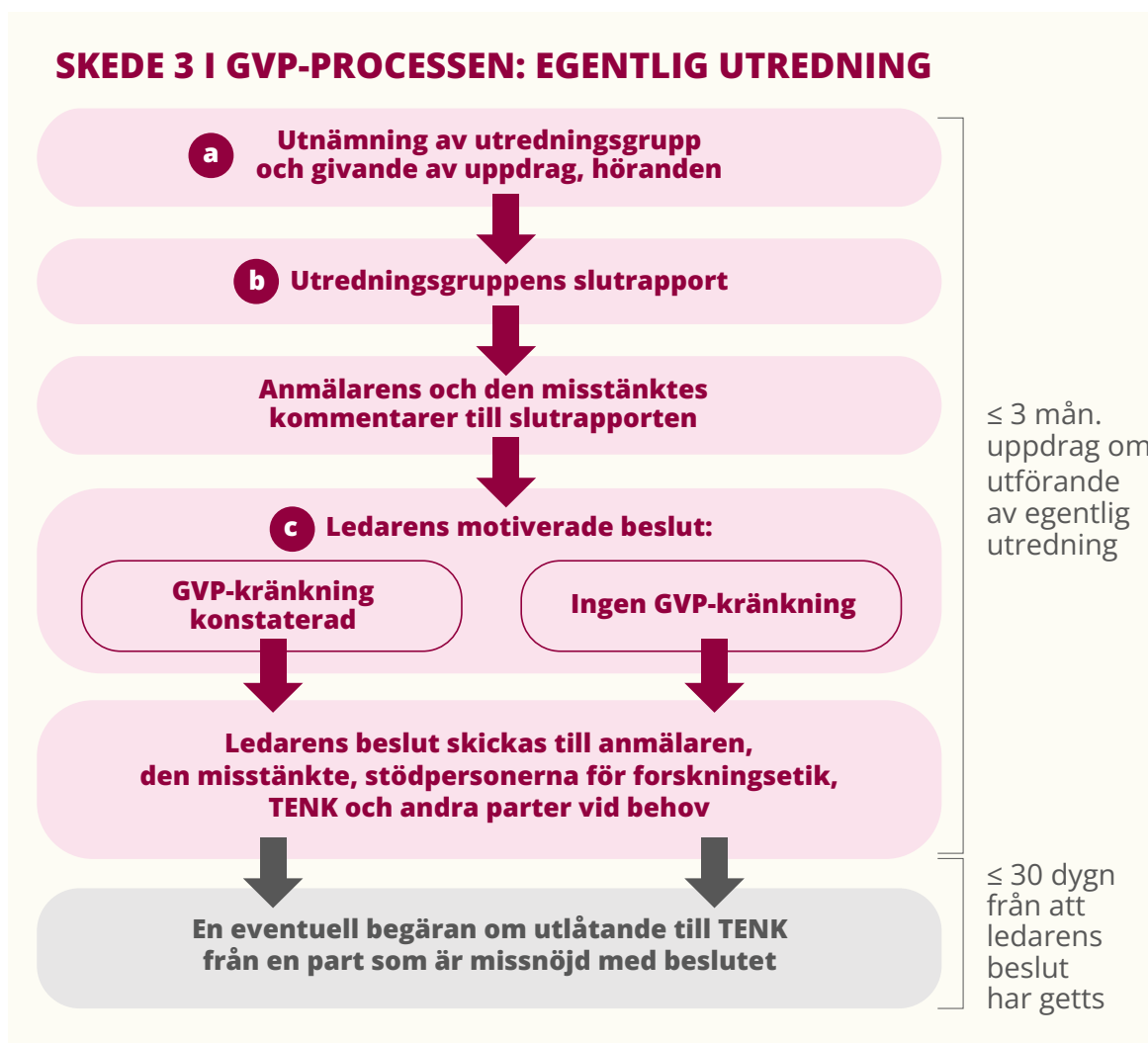
- Redogörelse för utredningsgruppens verksamhet, hörande av parterna och eventuella andra personer samt de handlingar som utredningsgruppen använder
- Motiverad slutsats om huruvida de misstankar som specificerats i den ursprungliga anmälan om misstanke om GVP eller andra eventuella misstankar som framkommit under undersökningen har kränkts eller inte
- Om utredningsgruppen anser att en GVP-kränkning har skett,
  - Beskrivning av kränkningens form och allvarlighet enligt GVP-anvisningen samt vem eller vilka som är skyldiga till kränkningen
  - Vid behov en förteckning över det forskningsmaterial, det forskningsresultat och de publikationer som utredningsgruppen anser vara förknippade med en GVP-kränkning
  - Rekommendationer för korrigerande av följderna av en GVP-kränkning
- Om utredningsgruppen anser att det inte har skett någon GVP-kränkning, eventuella rekommendationer för att offentliggöra detta
- Förslag till offentliggörande av slutrapportens slutsatser

c) Avslutande

Direktören ber om kommentarer till slutrapporten av den som framfört misstanken och den misstänkte och fattar sedan utifrån dessa kommentarer, slutrapporten och annat material som samlats in under GVP-processen beslut om huruvida en GVP-kränkning har skett eller inte. Direktören kan också efter egen prövning på goda grunder avvika från utredningsgruppens slutsatser och rekommendationer.

I direktörens beslut ska det för varje undersökt misstanke specificeras om det är fråga om en GVP-kränkning och, om så är fallet, i vilken form den förekommer. Om det finns flera misstänkta ska det specificeras i beslutet vilka av dem som är eller inte är skyldiga till GVP-kränkningen och vidare vilken kränkning var och en är eller inte är skyldig till. Om den misstänkte eller de misstänkta däremot inte har gjort sig skyldiga till GVP-kränkning, ska det anges i beslutet om beslutet ska offentliggöras och på vilket sätt. Dessutom ska det i beslutet nämnas att om den som framfört misstanken eller den misstänkte som är missnöjd med beslutet eller den genomförda GVP-processen kan han/hon begära ett utlåtande i ärendet av TENK inom 30 dygn från det att han eller hon har fått del av direktörens beslut.

Beslutet med bilagor ska utan dröjsmål skickas för kännedom till parterna, utredningsgruppen, stödpersonerna för forskningsetik och TENK. Om en GVP-kränkning har konstaterats och den misstänkte arbetar i en annan organisation än den som genomförde GVP-processen eller gör en undersökning med utomstående forskningsfinansiering, ska beslutet lämnas till finansiären och enligt prövning även till den

Bild 6. Huvudpunkterna i den egentliga utredningen.

misstänktes arbetsgivare. Beslutet kan dock sändas till nämnda utomstående först när tidsfristen för begäran om utlåtande från TENK har löpt ut och ingen begäran om utlåtande har gjorts eller när begäran om utlåtande har gjorts och TENK har gett sitt utlåtande i ärendet.

Om slutresultatet av den egentliga undersökningen är att den misstänkte inte har kränkt god vetenskaplig praxis, ska man sträva efter att offentliggöra beslutet i en lämplig publiceringskanal åtminstone om den misstänkte så önskar. Om den misstänkte däremot har gjort sig skyldig till en GVP-kränkning, följs anvisningarna om påföljder som beskrivs nedan.

5.3. Begäran om utlåtande till Forskningsetiska delegationen

Om den som framfört misstanken eller den misstänkte efter att GVP-processen avslutats är missnöjd med direktörens beslut, genomförandet av förutredningen eller den egentliga utredningen eller med slutsatserna i rapporten, kan han eller hon begära ett utlåtande i ärendet av Forskningsetiska delegationen inom 30 dygn efter att ha fått del av direktörens beslut (Bild 7). Om GVP-processen fortfarande pågår i organisationen kan man inte begära något utlåtande om dess mellansteg eller beslut i anslutning till dem. Begäran om utlåtande ska motiveras och man bör specificera vilka frågor man begär utlåtande om. Den som begär utlåtande ska också uppge sina eventuella bindningar i förhållande till det ärende som behandlas eller till personer som har samband med det. Närmare anvisningar om hur man gör en begäran om utlåtande finns på Forskningsetiska delegationens webbplats (www.tenk.fi).

TENK behandlar endast sådana begäran om utlåtande som gäller huruvida god vetenskaplig praxis har kränkts eller om GVP-processen har genomförts enligt GVP-anvisningen. TENK tar således i sina utlåtanden inte ställning till exempelvis följande omständigheter, om de inte samtidigt är förknippade med frågan om iakttagande av god vetenskaplig praxis:

- Vetenskapliga eller konstnärliga skillnader i synsätt eller dispyter mellan olika skolor
- Rättsliga omständigheter såsom brott mot upphovsrätts-, dataskydds-, patent- eller förvaltningslagen eller brott mot tystnadsplikt
- Arbetstvister eller problem i arbetsgemenskapen
- Tillsättning eller utnämning av tjänster
- Yrkesetiska frågor
- Processer för utvärdering av vetenskapliga publikationer och beslut om publicering
- Vitsord för eller bedömningar av doktorsavhandlingar
- Förseelser mot etiska normer enligt vetenskapsområde

Om begäran om utlåtande tas upp till behandling, behandlar TENK ärendet inom fem månader efter att begäran om utlåtande inkommit samt ger ett utlåtande i ärendet som delges direktören för den organisation som genomfört GVP-processen och parterna i ärendet. Forskningsetiska delegationen kan också fatta beslutet att inte ge ett utlåtande.

När utlåtandet utarbetas begär TENK vid behov skriftliga bemötanden till begäran om utlåtande av parterna i ärendet och den organisation vars beslut eller GVP-process den som begär utlåtandet är missnöjd med. Den som begärt utlåtandet ges möjlighet att kommentera dessa bemötanden.

TENKS UTLÅTANDEPROCESS

En eventuell begäran om utlåtande till TENK från en part som är missnöjd med GVP-processen eller dess slutresultat

Beslut vid TENKs möte om att ge ett utlåtande

TENKs begäran om bemötande till GVP-processens övriga parter och beslutsfattare, vid behov

Eventuella bemötanden från övriga parter och beslutsfattare

TENKs begäran om att kommentera bemötandena till den som begärt utlåtande

Eventuella kommentarer från den som begärt om utlåtande

TENKs förberedelse av utlåtande på grundval av begäran om utlåtande och tillhörande handlingar

Beslut om utlåtande vid TENKs möte

Färdigställande av utlåtande

Utlåtandet skickas till den som begärt utlåtandet samt till övriga parter och beslutsfattare i GVP-processen

Bild 7. Behandling av begäran om utlåtande i Forskningsetiska delegationen (TENK).

Begäran om utlåtande jämte bilagor som skickas till Forskningsetiska delegationen blir offentlig som dokument när TENK har fått den. TENKs utlåtande och de övriga handlingar som använts vid upprättandet av utlåtandet jämte bilagor är i regel offentliga efter att utlåtandet har getts. TENK publicerar dock inte dessa handlingar.

TENK ger sitt utlåtande på basis av de handlingar som tillställts den. TENK deltar alltså inte i förutredningen eller den egentliga utredningen som ingår i GVP-processen och ordnar inte hörandetillfällen. TENK kan dock vid behov också höra utomstående experter som stöd för sitt utlåtande.

Efter att ha fått en begäran om utlåtande som gjorts på basis av förutredningen kan TENK i sitt utlåtande kräva att en egentlig utredning startas. Om begäran om utlåtande har gjorts efter den egentliga undersökningen, tar TENK i sitt utlåtande ställning till om en GVP-kränkning har skett och om GVP-processen har genomförts i enlighet med GVP-anvisningen. Forskningsetiska delegationen kan i sitt utlåtande också föreslå för direktören att tilläggsutredningar ska göras. Av tungt vägande skäl kan Forskningsetiska delegationen även på eget initiativ, utan begäran om utlåtande, föreslå att en förutredning eller en egentlig utredning ska kompletteras.

TENK är den av undervisnings- och kulturministeriet tillsatta högsta sakkunniga inom god vetenskaplig praxis och GVP-processen, och därför ska direktören beakta TENKs utlåtande även när det avviker från direktörens tidigare beslut. TENKs beslut kan inte överklagas genom besvär. Utlåtandena är inte sådana beslut enligt lagen om rättegång i förvaltningsärenden genom vilka ett förvaltningsärende har avgjorts eller lämnats utan prövning.

Sammandrag av TENKs utlåtande publiceras på TENKs webbplats. Direkta hänvisningar till parter och organisationer där misstankar har behandlats har tagits bort från sammandrag.

5.4. Påföljder

I slutet av GVP-processen fattar organisationens ledare ett motiverat beslut om huruvida en GVP-kränkning har skett eller inte och i så fall vem eller vilka som är skyldiga till den. Om det i beslutet konstateras att det är fråga om en GVP-kränkning, ska beslutet på det sätt som direktören anser lämpligt delges alla berörda organisationer, finansiärer, utgivare och personer.

TENK rekommenderar att andra än rättsliga påföljder för GVP-kränkningar verkställs först efter att tiden för Forskningsetiska delegationens begäran om utlåtande har löpt ut och inget utlåtande har begärts under den tiden eller när begäran om utlåtande har lämnats till Forskningsetiska delegationen och delegationen har gett sitt utlåtande i ärendet.

TENK tar inte ställning till andra eventuella offentligrättsliga eller privaträttsliga påföljder av GVP-kränkning, utan beslut om dem fattas av organisationens direktör. Påföljden för en GVP-kränkning ska stå i ett rättvist förhållande till hur allvarlig kränkningen är. Påföljderna och deras verkställande delges Forskningsetiska delegationen.

FORSKNINGSETISKA
DELEGATIONEN

www.tenk.fi